

"بaldنگی نظام سلامت ایران و مشارکت معنادار دانشگاه علوم پزشکی تهران در

دیپلماسی ملی سلامت"

گزارش تحلیلی بازدید رئیس و معاون بین الملل دانشکده بهداشت از پاکستان

به دعوت معاون کل وزیر بهداشت فدرال پاکستان که هم زمان رئیس آکادمی ملی علوم سلامت (Health Services Academy) این کشور نیز هست، به عنوان سخنران کلیدی و پانلیست، در معیت رئیس محترم دانشکده جناب آقای دکتر اکبری ساری در تاریخ ۲۲ آذر ماه سال جاری عازم اسلام آباد شدیم. از بدو ورود، استقبال خاص و رسمی از ما صورت گرفت و صبح زود ۲۳ ام آذر به محل آکادمی جهت برگزاری کنفرانس رفتیم. حد استقبال و تشریفات برای هیات ایرانی فوق العاده و خاص تدارک دیده شده بود که نشانه اهمیت همکاری با دانشگاه را داشت. موضوع کنفرانس، که هفتمین کنفرانس ملی سلامت عمومی پاکستان بود، "اهداف توسعه پایدار سلامت: همکاری با هدف بهتر زیستن" بود. پس از نشست افتتاحیه، نشست عصر به موضوع **تجربیات موفق پوشش همگانی سلامت: مثال های بومی**، اختصاص یافته بود. با ریاست دکتر صفی ملک، از مدیران ارشد وزارت بهداشت پاکستان، جلسه ابتدا با سخنرانی دکتر آرش رشیدیان، استاد دانشکده بهداشت و مدیر پژوهش و اطلاعات منطقه مدیترانه شرقی سازمان جهانی بهداشت آغاز شد که ایشان در ارتباط با ساختار نظام مراقبت های بهداشتی اولیه (PHC) در ایران و نقش دانشکده بهداشت دانشگاه علوم پزشکی تهران در این باره صحبت کردند. سپس اینجانب به تشریح مشکلات پیش روی نظام سلامت کشورمان پیش از اجرای طرح تحول سلامت

و اقدامات و دستاوردها و همچنین چالش های این طرح و افق های پیش رو در دستیابی به پوشش همگانی سلامت پرداختم.

سپس جناب آقای دکتر اکبری ساری، رییس محترم دانشکده به تشریح نقش دانشکده های بهداشت در تحقق پوشش همگانی سلامت و معرفی توانمندی های دانشکده بهداشت دانشگاه علوم پزشکی تهران پرداخت. نشست خاص ایران بسیار مورد استقبال قرار گرفت و سوالات و ابراز علاقه مقامات نظام سلامت پاکستان مبنی بر الگو قرار دادن ایران شاهد این مدعا بود.

روز دوم در پانل اصلی کنفرانس که با ریاست وزیر آموزش فدرال دولت پاکستان و نایب رئیس دانشگاه قائد اعظم پاکستان، که از لحاظ رتبه بندی بهترین دانشگاه این کشور است، برگزار شد.

اینجانب مجدداً در ارتباط با «**تغذیه و نقش آن در کاهش و کنترل بیماری های غیر**

واگیر: تجربه ایران» به مدت نیم ساعت سخنرانی کردم. در طی صحبت، به بار عوامل خطر و

بیماری های مرتبط با عادات غذایی ایران اشاره نمودم و اقدامات اخیر کشور در تدوین برنامه ملی

پیشگیری و مبارزه با بیماری های غیر واگیر و اقدامات عملیاتی طرح ایران برای سنجش عوامل

خطر این بیماری ها و برخی دستاوردهای آن را تشریح کردم. بنابر بازخورد حاضرین و جمع بندی

رئیس جلسه و مراجعات مکرری که پس از سخنرانی و در طی کنفرانس به هیأت ایرانی شد،

معرفی مدل موفق کشورمان که اخیراً هم توسط سازمان جهانی بهداشت به عنوان الگوی جهانی و

Fast Track برای ارائه گزارش پیشرفت به صحن عمومی مجمع ملل متحد در سال ۲۰۱۸

برگزار شده است، بسیار مورد توجه قرار گرفت و همگان بر ضرورت اینکه با توجه به شباهت های

فرهنگی، پاکستان می تواند از ایران الگو بگیرد، از ما درخواست همکاری و کمک کردند. جناب

آقای دکتر رشیدیان هم در همان پنل به معرفی ۶۸ شاخص اصلی تهیه شده سازمان جهانی

بهداشت جهت پایش نظام سلامت پرداخت، که صحبت های ایشان هم بسیار مورد عنایت حضار واقع شد.

حقیقتاً به عنوان کوچک ترین فرزند این مرز و بوم، برای اینکه کشورم علی رغم حدود چهار دهه پرتلاطم و همواره به تحریم و در بحبوحه تمام مشکلات جنگ و تحریم های ناجوانمردانه، توانسته است مدلی موثر از نظام سلامت را بنا نهد که نه تنها در منطقه ما بلکه از سوی سازمان های معتبر جهانی به عنوان الگو به جهانیان معرفی می شود، بر خود بالیدم و سجده شکر ساییدم. نظام سلامت ما پس از طرح تحول با افزایش حدود ۰/۹٪ درصدی پس از طرح تحول سلامت، ۷/۴ درصد از درآمد ناخالص داخلی حدود ۴۵۰ میلیارد دلار خود را صرف نظام سلامت می کند. این رقم و افزایش آن اگر چه امیدوار کننده است و منجر به کاهش پرداخت از جیب مردم از ۵۸ به ۴۰ درصد و افزایش رضایتمندی ایشان شده است، در مقایسه با بسیاری کشورهای با درآمد متوسط رو به بالا چندان زیاد نیست. اما اهمیت وزارت بهداشت و تلاش دانشگاه های علوم پزشکی کشور در تحقق برنامه های طرح تحول سلامت با توجه به تنگنای مالی و کاهش درآمدهای نفتی پس از شروع طرح تحول، که منجر به ایجاد امکانات بسیار وسیع تری به ویژه برای هموطنان کم برخوردارتر و حاشیه نشینان شهری شده است، بسیار قابل تقدیر است. بی تردید، نقش دانشگاه علوم پزشکی تهران به عنوان دانشگاه مادر و پیشرو کشور در مدل سازی و تولید شواهد و دانش در این مهم، بی بدیل است. از جمله دانشکده بهداشت، نخستین و تنها موسسه علمی کشور است که با همکاری سازمان جهانی بهداشت، کارگاه آموزشی پیشگیری و مبارزه با بیماری های غیر واگیر را طراحی و اجرا نمود و آموزش دانشجویان ارشد و دکترای سیاست گذاری سلامت و سایر حیطه های مرتبط را بر این اساس باز طراحی نموده است.

بازخورد حضور هیات ایران به حدی بود که پس از سخنرانی‌ها به ما اطلاع داده شد وزیر بهداشت فدرال پاکستان علاقه مند به دیدار با ماست. لذا در روز آخر یعنی ۲۵ ام آذر ماه ۱۳۹۵، ملاقات نیم ساعته ای با سرکار خانم سایرا افضل طرار، وزیر محترمه بهداشت پاکستان داشتیم. ایشان به گرمی با دکتر اکبری ساری و اینجانب در دفتر شخصی خود دیدار کرد و به معاون خود، دکتر اسد حفیظ که رئیس آکادمی و میزبان ما بود توصیه کرد که از تجربه ذی قیمت ایران در اصلاح نظام سلامت به ویژه بحث پوشش همگانی سلامت و پیشگیری و کنترل بیماری‌های غیر واگیر استفاده شود. خانم طرار همچنین همکاری‌های مشترک دانشگاهی فیما بین دانشگاه علوم پزشکی تهران و آکادمی علوم سلامت این کشور که وابسته به وزارت بهداشت هست را مورد تاکید و تایید قرار داد. در نهایت یادبود دانشگاه از طرف رئیس دانشکده به خانم وزیر اهدا شد.

در روز پنج شنبه، ۲۵ ام آذر ماه همچنین ملاقات یک ساعته فشرده کاری با دکتر اسد حفیظ معاون کل وزارت بهداشت و رئیس آکادمی، دکتر سیما حمید و دکتر شهنازخان، از اعضای ارشد هیات علمی آکادمی داشتیم. دکتر حمید به معرفی HSA پرداخت و اینجانب هم دانشکده بهداشت، توانمندی‌ها و دستاوردهای برنامه‌های آن را تشریح کردم. سپس مقرر شد دوطرف نمایندگان خود را برای تحقق خواسته‌ها و گفتگو در این مورد مشخص کنند و دکتر حفیظ اعلام نمود که دانشکده بهداشت به عنوان شریک راهبردی آکادمی ملی علوم سلامت پاکستان جهت تعمیق و گسترش برنامه‌های آن برگزیده شده است.

تبادل استاد و دانشجو، انجام پژوهش‌های مشترک، توانمندسازی طرف پاکستانی از سوی دانشکده جهت برگزاری دوره‌ها، اختصاص سهمیه به HSA جهت برخی دوره‌های کوتاه و بلند مدت در

دانشکده ما و در نهایت عضویت هیات علمی برگزیده دانشکده بهداشت در اتاق فکر وزارت بهداشت پاکستان از جمله توافقات حاصله بود.

پس از این دیدار و ملاقات با وزیر، برای بازدیدهای میدانی عازم منطقه روستایی ماندرا که در ۶۵ کیلومتری اسلام آباد است شدیم.

ابتدا به مرکز پژوهشی همکار سازمان جهانی بهداشت در ارتباط با سلامت روان رفتیم و به مدت ۹۰ دقیقه در جریان خط مشی پژوهشی و برنامه های ایشان قرار گرفتیم. انصافاً سطح پژوهش ها و ارتباطات جهانی و معتبر آن مرکز ما را تحت تاثیر قرار داد.

به طور خاص مایلیم اشاره کنم که یک پروفیسور پاکستانی الاصل در دانشگاه لیورپول انگلستان، توانسته بود با هموطنان خود همکاری معنادار انجام دهد و پژوهش هایی با استاندارد جهانی و مقالات معتبر و درجه یک متعدد به چاپ برساند. از مرکز بازدید کردیم، ساختمانی شبیه مراکز بهداشتی روستای در کشورمان و افرادی که عمدتاً از بانوان با میانگین سنی کمتر از سی سال بودند و مشخص بود که با اعتقاد و عشق کارشان را انجام می دهند به نظرم ساختار و الگوی موفق آمد و با پیشنهاد رئیس محترم دانشکده قرار شد که با ایشان همکاری کنیم تا تجربیات و مدل خود را طی یک نشست مجازی با اعضای هیات علمی ما در میان بگذارند. پیشنهادی که از آن استقبال خوبی شد.

سپس به بازدید مرکز بهداشتی درمانی روستایی ماندرا در ایالت پنجاب که نزدیک همان مرکز پژوهشی بود رفتیم. از لحاظ ساختاری و نحوه ی اداره، شباهت های زیادی به PHC و مراکز

بهداشت روستایی ما داشت، اما ساختمان فرسوده و وسایل و سطح بهداشت، در حد بسیار نازل تری از ایران بود. خدمات زایمانی، بهداشت مادر و کودک، واکسیناسیون، درمان سل، قرنطینه، دندانپزشکی، رادیولوژی و آزمایشگاه هم وجود داشت.

نکته قابل توجه وجود یک اورژانس در مرکز با ۱۰ تخت و یک آمبولانس بود که بتواند در مواقع لزوم، بیماران را به مراکز سطوح بالاتر برساند. گفته شد که ۲۵۰ تا ۳۰۰ نفر در روز مراجعه می کنند، اما از ثبت و ضبط دقیق اطلاعات ولو به صورت دستی و فعالیت ها و مراقبت های بیماری های غیر واگیر و سلامت روان و امثالهم که خوشبختانه امروزه در شبکه مراقبت های بهداشتی اولیه ما نهادینه شده است، به هیچ وجه خبری نبود.

پس از صرف حدود یک ساعت در مرکز، به اسلام آباد برگشتیم و ملاقات یک ساعته ای با مدیران آمار و ثبت اطلاعات وزارت بهداشت انجام دادیم که طی آن نرم افزار جمع آوری اطلاعات از ایالات های مختلف کشور و نحوه ی تحلیل آنها به ما توضیح داده شد. لازم به ذکر است که پاکستان دولت فدرال دارد و غیر از اسلام آباد که به عنوان پایتخت با مختصات و شرایط خاص خود اداره می شود، کشور به چهار ایالت تقسیم شده است. در سال ۲۰۱۲ وزارت بهداشت این کشور منحل شد و اصلاً تا سال ۲۰۱۳، به مدت یک و نیم سال، متولی مشخصی برای نظام سلامت وجود نداشت! این امر موجب از دست دادن کارکنان و افراد کلیدی فراوانی شد که یا از کشور رفتند و یا جذب سایر دستگاه ها شدند.

اواخر سال ۲۰۱۳، مجدداً وزارت بهداشت فدرال شکل گرفت که نقش آن سیاست گذاری و تولید و ایجاد چشم انداز است و هر ایالت موظف است به طور جداگانه به تامین خدمات سلامت افراد

ساکن در آن ایالت پردازد. از جمعیت ۱۸۰ میلیونی پاکستانی، ۱۰۰ میلیون نفر زیر خط فقر، یعنی درآمد دو دلار در روز زندگی می کنند. دولت فعلی نواز شریف، اخیراً برنامه بیمه نمودن اولین گروه از فقرا را آغاز کرده است که پیشرفت این امر تا به حال در حداکثر ده درصد شهروندان رخ داده است. نظام اطلاعاتی بسیار ابتدایی و اکثر خدمات سلامت توسط بخش خصوصی ارائه می شود و لذا فقرا به شدت آسیب پذیرند و میزان پرداخت از جیب نیز بسیار بالاست.

به هر حال، پس از آشنایی با نظام ثبت اطلاعات، بلافاصله به فرودگاه رفتیم تا در ترافیک سنگین اسلام آباد که حقیقتاً روی تهران را سفید کرده است! پروازمان را از دست ندهیم و صبح شنبه ۲۶ آذر ماه به تهران رسیدیم.

مایلم در پایان این گزارش به چند نکته اشاره کنم:

۱- نظام سلامت کشورمان علی رغم کاستی ها و چالش های مزمن خود، نظامی تاب آور، مقتدر و پویاست که بی هیچ گونه اغراق و در برخی جنبه ها در سطح جهانی حرف هایی برای گفتن دارد. اینجانب از ده ها کشور دنیا بازدید کرده ام و نظام سلامت آنها را کاویده ام و از نزدیک لمس کرده ام، هم با سیاست گذار ارشد و هم با مردم چه در پایتخت و چه در نقاط دوردست به گفت و گو نشستیم. برخی رویکردهای ما مثلاً طرح تحول سلامت که ۱۰ میلیون نفر را کمتر از یک سال بیمه کرد و برنامه ملی پیشگیری و مبارزه با بیماری های غیر واگیر و ساختار ادغام آموزش و پژوهش در نظام خدماتی، انصافاً به طور اجماعی از طرف صاحب نظران شناخته شده بین المللی به عنوان نظامی کارآمد، موثر و نوآورانه مورد تحسین قرار گرفته است.

۲- در بحبوحه تلاش کشورها برای دستیابی به اهداف توسعه پایدار تا سال ۲۰۳۰، و برنامه های ملی کشورمان در این مهم، نقش دانشگاه ها و موسسات آموزش عالی، به ویژه دانشگاه علوم پزشکی تهران در معرفی اقدامات نوآورانه در عرصه آموزش، پژوهش و خدمات رسانی در نیل به توسعه پایدار سلامت بی بدیل و انکارناپذیر است. دانشکده بهداشت از سال ۱۳۵۲ که در تشکیل شبکه های بهداشتی درمانی کشور و سپس کنترل بین المللی مالاریا و لیشمانیا و شیستوزومیازیس و سایر بیماری ها نقش اساسی داشت، امروز نیز در شروع نیم قرن دوم زندگی پربار خود با جهت گیری هدفمند، بازوی توانای کشور در آموزش، پژوهش، تولید دانش، بومی سازی مدل ها و ارتباطات بین المللی هدفمند در راستای تحقق توسعه پایدار سلامت در کشورمان است. برنامه جامع دانشگاه و تحول و به روزرسانی برنامه های آموزشی و کاریکولوم ها در جهت استفاده بهینه از توان دپارتمان ها و تخصص های اعضای محترم هیات علمی در این زمینه یک ضرورت جدی است. امروزه، دانشکده بهداشت پنجاه و یک ساله به عنوان الگوی موفق و شریک راهبردی از جانب سایر دانشکده های منطقه و جهان به همکاری دعوت میشود. درخواست دانشگاه های پاکستان، عراق، تونس از دانشکده جهت ایجاد زیرساخت های مربوط به ایجاد دانشکده بهداشت در آن کشورها، و همکاری نزدیک دانشکده با دانشگاه های طراز اول دنیا از جمله جان هایکیز، UCL لندن، ادنیبورو، آنتورپ، آمستردام، هامبورگ و دانشگاه آمریکایی بیروت برای انجام فعالیت های مشترک آموزشی و پژوهشی از جمله این فرصت هاست.

۳- مجموعه نکات فوق مشوق بسیار خوبی است تا از برنامه ها و مشارکت موثر دانشکده بهداشت و مجموعه ی دانشگاه علوم پزشکی تهران به عنوان ابزار محوری در بهبود دیپلماسی سلامت برای کشورمان استفاده بهینه کنیم. برنامه هایی همانند حضور برنامه ریزی شده رئیس محترم دانشکده و سایر اعضای هیات علمی در پاکستان، از موثرترین عامل ها در معرفی مناسب توانمندی های نظام کشورمان در عرصه بین المللی است. اصولاً سلامت به واسطه ی ماهیت خود، می تواند تاثیر قابل ملاحظه ای در شکستن فضای ناجوانمردانه بین المللی علیه ایران بر جای گذارد، توجهات را به توان کشورمان معطوف نماید و در نهایت منجر به ارائه الگویی اثربخش و الهام آفرین به دنیا و تولید ثروت برای ایران عزیز و سرافراز باشد.

از این رو از تمامی اساتید، دانشجویان و همکارانم در دانشکده بهداشت و از اولیای بزرگوار دانشگاه درخواست می کنم تجهیز به اصول دیپلماسی سلامت را از اولویت ها قرار دهند تا فرصت حضور در مجامع بین المللی به گشایش افق های بهتری برای نظام سلامت کشورمان و بالطبع دانشگاه پرافتخارمان بیانجامد.

با مزید امتنان و احترام

دکتر امیر حسین تکیان

معاون بین الملل دانشکده بهداشت

